

Dziecko z autyzmem w przedszkolu

Od diagnozy po efektywną pracę z chorym
dzieckiem

DZIECKO Z AUTYZMEM W PRZEDSZKOLU

OD DIAGNOZY PO EFEKTYWNĄ PRACĘ Z CHORYM DZIECKIEM

SPIS TREŚCI

OBJAWY AUTYZMU	5
NIEPOKOJĄCE ZACHOWANIA DZIECKA W PRZEDSZKOLU	6
NAUCZYCIELSKA OCENA ROZWOJU PRZEDSZKOLAKA – PODSTAWA DZIAŁAŃ NA RZECZ DZIECKA Z CAŁOŚCIOWYMI ZABURZENIAMI ROZWOJU	6
OBOWIĄZEK OBSERWACJI DZIECKA W PRZEDSZKOLU	7
PRZED DIAGNOZĄ – JAK PRZEKAZAĆ INFORMACJE RODZICOM	8
WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI DZIECKA Z AUTYZMEM	9
PRACA Z DZIECKIEM Z AUTYZMEM NA PODSTAWIE ORZECZENIA O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO	11
OBOWIĄZEK PODJĘCIA DZIAŁAŃ JUŻ NA PODSTAWIE OBSERWACJI	11
TRUDNE ZACHOWANIA DZIECKA	13

W ostatnich latach specjaliści obserwują wyraźny wzrost liczby dzieci, u których stwierdza się autyzm, całościowe zaburzenia rozwoju ze spektrum autyzmu, autyzm dziecięcy. Dzieci z tymi zaburzeniami wymagają szczególnego wsparcia - zapewnienia odpowiednich warunków edukacyjnych i odpowiednich form pomocy psychologiczno-

pedagogicznej, także podczas bieżącej pracy z dzieckiem w grupie przedszkolnej.

Choć zaburzenia ze spektrum autyzmu diagnozuje się coraz wcześniej, to praktyka pokazuje, że często to właśnie przedszkole jest pierwszym środowiskiem, w którym ujawniają się specjalne potrzeby dziecka. To sprawia, że nauczyciele muszą być nie tylko właściwie przygotowani do rozpoznania i zaspokajania potrzeb dziecka, ale także gotowi do współpracy z jego rodzicami - począwszy od umiejętnego przekazania informacji o trudnościach dziecka, pomocy w skierowaniu do właściwych ośrodków diagnostycznych i terapeutycznych, po współdziałanie we wdrażaniu właściwych oddziaływań wobec wychowanka.

Autyzm dziecięcy to zaburzenie neurorozwojowe, rozpoczynające się we wczesnym dzieciństwie. Trudności dziecka przejawiają się w specyficznym funkcjonowaniu i mogą występować z różnym nasileniem, w wielu obszarach rozwoju. Według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 autyzm należy do grupy całościowych zaburzeń rozwoju (CZR).

OBJAWY AUTYZMU

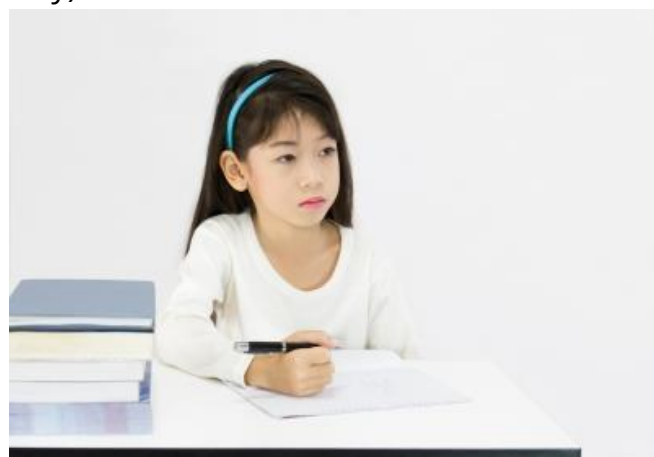
Najbardziej charakterystyczne symptomy zaburzeń ze spektrum autyzmu obejmują:

- zaburzenia w komunikacji,
- trudności w relacjach społecznych,
- stereotypowe, sztywne wzorce zachowań (ograniczenie zainteresowań, stały schemat zabawy, ściśle ukierunkowane zainteresowania np. kosmos, urządzenia techniczne itp.).

Wymienione objawy zalicza się do tzw. triady objawów autyzmu. Obok tych zaburzeń niekiedy może występować nieprawidłowy rozwój intelektualny, zaburzenia koncentracji uwagi, zaburzenia integracji sensorycznej, zaburzenia percepcji i inne problemy zdrowotne.

Trzeba przy tym pamiętać, że obraz autyzmu jest bardzo zróżnicowany, co oznacza, że objawy mogą przejawiać się u

każdego dziecka w różny sposób, również nie wszystkie zachowania muszą występować u każdego dziecka z autyzmem. Każde dziecko z tym zaburzeniem może funkcjonować odmiennie, problemy w określonej sferze rozwoju mogą się ujawniać z różnym nasileniem. Niektóre, jak na przykład rozumienie i rozwój mowy mogą być obniżone, w innych dziecko może prezentować ponadprzeciętne umiejętności np. dziecko z trudnościami w relacjach społecznych może prezentować ponadprzeciętne zdolności (zna litery, ma doskonałą, „fotograficzną” pamięć, świetnie liczy).

NIEPOKOJĄCE ZACHOWANIA DZIECKA W PRZEDSZKOLU

Zazwyczaj objawy autyzmu pojawiają się już w pierwszym roku życia, jednak bywa, że otoczenie tłumaczy niepokojące zachowania indywidualnym tempem rozwoju dziecka, dostosowuje się do jego specyficznych potrzeb licząc, że wraz z wiekiem objawy ustąpią. Niestety zdarza się również, że rodzice nie dostają koniecznych informacji np. od lekarza, w żłobku lub też

trudno im się zmierzyć z sugestiami innych osób i nie podejmują specjalistycznej diagnozy. W takich przypadkach to przedszkole jest pierwszym środowiskiem, w którym należy pokierować rodziców tak, by informując o trudnościach dziecka, dać im odpowiednie wsparcie i właściwie pokierować do odpowiednich specjalistów.

NAUCZYCIELSKA OCENA ROZWOJU PRZEDSZKOLAKA – PODSTAWA DZIAŁAŃ NA RZECZ DZIECKA Z CAŁOŚCIOWYMI ZABURZENIAMI ROZWOJU

Nauczyciele nie dokonują diagnozy zaburzeń autystycznych. Postępowanie diagnostyczne jest działaniem zespołowym lekarzy specjalistów (psychiatry, neurologa, niekiedy z udziałem specjalisty chorób metabolicznych) we współpracy z

psychologiem czy neuropsychologiem, logopedą. Oprócz szczegółowego wywiadu dotyczącego rozwoju dziecka, rozpoznanie wymaga wnikliwej obserwacji wychowanka w różnych sytuacjach zadaniowych, analizy

dokumentacji medycznej oraz dokonania tzw. diagnozy różnicowej od innych zaburzeń.

Takie działania niejednokrotnie trwają dość długo, wymagają kilkakrotnych spotkań ze specjalistami, nauczyciele nie powinni więc niecierpliwić się, że ich przypuszczenia nie znajdują potwierdzenia w postaci formalnej diagnozy przedstawionej przez rodziców. Muszą jednak w tym czasie pracować z dzieckiem i zapewnić mu optymalne warunki pobytu w przedszkolu. Powinni więc znać symptomy całościowych zaburzeń i mieć wiedzę w zakresie możliwych

trudności w funkcjonowaniu dziecka uwarunkowanych tymi zaburzeniami.

Pomocna w podjęciu odpowiednich działań wobec dziecka będzie uważna nauczycielska obserwacja symptomów, ukierunkowana weryfikacja osiągnięć rozwojowych dziecka oraz zrozumienie wpływu zaburzenia na jego funkcjonowanie.

OBOWIĄZEK OBSERWACJI DZIECKA W PRZEDSZKOLU

Obserwacje nauczycielskie powinny być planowane i udokumentowane. Obowiązek ich prowadzenia wynika z przepisów prawa - rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie

zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w

sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Warto, by obserwacje były szczegółowe – w jakich sytuacjach dziecko zachowuje się w określony sposób, jak się porozumiewa, na jakie bodźce i w jaki sposób reaguje, jak i w co się bawi, czy współdziała w zabawie z

innymi dziećmi, czym wykazuje zainteresowanie, jak reaguje na zmiany, jakie inne nietypowe zachowania dziecka występują itp. Precyzyjny opis funkcjonowania dziecka w przedszkolu może być pomocny w postawieniu diagnozy czy w przypadku wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Szczegółowe obserwacje, wnikliwe rozpoznanie jego specyficznych potrzeb, ułatwi również zindywidualizowanie podejścia do dziecka, dostosowanie treści edukacyjnych i metod pracy oraz właściwy dobór środków dydaktycznych odpowiednio do jego możliwości i predyspozycji.

PRZED DIAGNOZĄ – JAK PRZEKAZAĆ INFORMACJE RODZICOM

To, co zaniepokoi nauczyciela podczas obserwacji dziecka, będzie z pewnością również niepokojące dla jego rodziców. Nauczyciel powinien unikać sugerowania rodzicom rozpoznania w kierunku zaburzeń ze spektrum autyzmu. Powinien jednak na

podstawie dokonanych obserwacji zwrócić ich uwagę na **konkretne** niepokojące zachowania dziecka. Nauczyciel powinien również być przygotowany do przekazania informacji o dostrzeżonych objawach w taki sposób, by wskazać wagę problemu i

jednocześnie pokazać możliwe drogi dalszego postępowania (proponując konsultacji u psychologa lub lekarza psychiatry) oraz pozyskać rodziców do dalszej współpracy.

Warto, by w przedszkolu dostępne były informacje dotyczące specjalistycznych placówek diagnostycznych i terapeutycznych (jacy specjaliści dokonują diagnozy, gdzie można zdiagnozować dziecko, gdzie jeszcze można szukać pomocy). Nauczyciele powinni również

poinformować rodziców o potrzebie i możliwościach zapewnienia dziecku specjalistycznej pomocy w przedszkolu. Zasady współpracy z rodzicami w tym zakresie powinny być określone w statucie przedszkola, a zapisy w dokumencie znane rodzicom. Precyzyjne i jawne reguły, określające prawa i obowiązki obu podmiotów (rodziców i przedszkola) będą bazą do dalszego współdziałania i pomogą uniknąć potencjalnych niejasności czy – w skrajnych przypadkach – niezadowolenia i konfliktów.

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI DZIECKA Z AUTYZMEM

Efektywna współpraca z rodzicami jest fundamentem dla powodzenia działań podejmowanych przez przedszkole. W wielu przypadkach wiedza rodziców o dziecku jest bardzo pomocna w przezwyciężaniu trudności obserwowanych w przedszkolu. Rodzice mogą być ważnym źródłem informacji na temat sposobów postępowania z dzieckiem, motywowania

go, radzenia sobie w różnych sytuacjach czy np. czynników związanych z wrażliwością sensoryczną dziecka (wrażliwość na określone czynniki, poszukiwane bodźce).

Dobry kontakt z rodzicami wymaga zbudowania atmosfery zaufania. Już pierwsze rozmowy na temat funkcjonowania dziecka podczas pobytu w

przedszkolu mają wpływ na postawy rodziców. Doraźne działania, skargi na dziecko, przekazywanie negatywnych informacji mogą zniechęcić rodziców do współpracy, spowodować utratę zaufania i unikanie kontaktu z nauczycielami. Rozmowa o trudnościach w atmosferze akceptacji i troski o dziecko oraz planowe współdziałanie z rodzicami będą pomocne w postępowaniu z wychowankiem np. w związku z pracą nad określonymi zachowaniami dziecka, utrwalaniem przez rodziców oddziaływań terapeutycznych

przedszkola. Nauczyciele powinni też wziąć pod uwagę trudności, jakich doświadczają rodzice w związku z zaburzeniami dziecka, uwarunkowania rodzinne i osobiste, ich możliwości współpracy. Rodzicom również należy okazać zrozumienie oraz zapewnić odpowiednie formy wsparcia np. indywidualne rozmowy, porady, konsultacje, instruktaż do pracy w domu, wskazanie publikacji, możliwości uzyskania wsparcia w placówkach, fundacjach, stowarzyszeniach.

Bycie rodzicem dziecka z autyzmem, to często poczucie spadania w dół, w przepaść, bez zabezpieczenia. Zero siatki pod tobą, która uratuje życie... Lecisz i nie wiesz na co spadniesz, kiedy spadniesz i czy w ogóle spadniesz. A może będziesz tak spadać bez końca?

Źródło: <http://autystyczna-mama.blog.pl/?smoybbtticaid=613d58>

PRACA Z DZIECKIEM Z AUTYZMEM NA PODSTAWIE ORZECZENIA O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO

W przypadku dostarczenia przez rodziców orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego przedszkole jest zobowiązane do opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) oraz do zespołowej współpracy nauczycieli i specjalistów pracujących z dzieckiem. Warto, by współdziałanie wszystkich dorosłych wokół dziecka było naczelną zasadą w pracy przedszkola od chwili dostrzeżenia trudności dziecka, niezależnie od diagnozy potwierdzonej orzeczeniem. Przedszkole jest zobowiązane do współpracy z rodzicami w przygotowaniu i

realizacji IPETu oraz w związku z udzieloną dziecku pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Dyrektor odpowiada za wspomaganie nauczycieli w realizacji ich zadań – jeśli to konieczne powinien zapewnić im możliwość udziału w odpowiednich formach szkoleń i rozwijania ich kompetencji zawodowych lub zadbać o zatrudnienie specjalistów z odpowiednim przygotowaniem do pracy z dzieckiem z autyzmem, by zapewnić właściwą realizację zaplanowanych w IPET działań.

OBOWIĄZEK PODJĘCIA DZIAŁAŃ JUŻ NA PODSTAWIE OBSERWACJI

Diagnoza całościowych zaburzeń jest procesem, może wymagać wykluczenia

innych zaburzeń czy chorób, może trwać długo. W tym czasie dziecku należy

zapewnić optymalne warunki funkcjonowania w przedszkolu. Zaniechanie działań do czasu uzyskania rozpoznania lub niewłaściwe oddziaływania mogą skutkować wystąpieniem wtórnych problemów np. pojawieniem się trudnych zachowań, nasileniem zachowań agresywnych czy autoagresywnych.

Objawy zaburzeń ze spektrum autyzmu mogą znacząco utrudniać funkcjonowanie dziecka w przedszkolu. W związku z tym konieczne jest zapewnienie dziecku odpowiednich warunków pobytu w przedszkolu, by mogło aktywnie uczestniczyć w życiu grupy i z sukcesem pokonywać trudności, odpowiednio do swoich możliwości psychofizycznych i rozwojowych. Warto w tym zakresie wziąć pod uwagę:

- odpowiednią organizację przestrzeni edukacyjnej (zapewnienie dziecku miejsca do pracy np. pracuje sam przy stoliku, siedzi poza kręgiem na dywanie lub w pobliżu nauczyciela; zapewnienie miejsca do odpoczynku, wyciszenia w przypadku zmęczenia,

eliminacja bodźców mogących negatywnie wpływać na dziecko, rozpraszających lub drażniących np. odpowiednie oświetlenie),

- problemy dziecka w komunikacji (jasne, krótkie komunikaty, ewentualne wspomaganie komunikacji lub komunikacja alternatywna, sprawdzanie stopnia zrozumienia poleceń kierowanych do całej grupy, kierowanie ich bezpośrednio do dziecka, utrzymywanie kontaktu wzrokowego, komunikaty werbalne poparte demonstracją, gestem, uwzględnianie w komunikacji dosłownego rozumienia języka przez dziecko, unikanie żartów, metafor stosowanie różnorodnych metod pracy i pomocy dydaktycznych uzupełniających przekaz werbalny - modele, zdjęcia, piktogramy, ilustracje, podpisy),
- potrzebę rutyny i przewidywalności, zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa i kontroli (plan dnia np. piktogramy, plan zdjęciowy,

uprzedzanie o zmianach, informowanie o tym, co nastąpi, wyznaczanie czasu na określone działania np. timer, informowanie o zakończeniu danego zadania, aktywności np. stosowanie piktogramu KONIEC, ZMIANA; informowanie o zastępstwie w przypadku nieobecności nauczyciela, łączeniu grup, zmianie codziennego planu dnia),

- pomoc w organizacji samodzielnej pracy (podzielenie zadań na etapy, praca w małej grupie lub z pomocą nauczyciela, pokaz wykonania zadania),
- uwzględnienie problemów sensorycznych dziecka (natężenie głosu nauczyciela, gwar bawiących się dzieci, głośna muzyka,

przedstawienie teatralne - w przypadku nadwrażliwości na bodźce słuchowe możliwość korzystania ze słuchawek, wyeliminowanie zapachów dobiegających z kuchni, stosowanie perfum, reakcja na dotyk - unikanie bliskiego kontaktu cielesnego z innymi dziećmi lub dostarczanie dziecku wrażeń zaspokajających potrzebę silnych bodźców- zabawy z dociskaniem, turlaniem, ugniataniem; odpowiednia dieta - niektórych potraw dziecko może nie tolerować np. z powodu struktury, zapachu, koloru),

- zainteresowania dziecka, preferowane formy aktywności, mocne i słabe strony.

TRUDNE ZACHOWANIA DZIECKA

Problemy dziecka z całościowymi zaburzeniami rozwoju związane z trudnościami w komunikacji, niezrozumieniem sytuacji społecznych,

trudnością z odczytywaniem uczuć, nieumiejętnością adaptacji do nowych sytuacji, trudnościami z przetwarzaniem bodźców - są dla niego źródłem frustracji.

Nie mogąc sobie poradzić dziecko często jest rozdrażnione, łatwo wpada w gniew, krzyczy głośno, bywa agresywne w stosunku do innych lub przejawia zachowania autoagresywne. Zmiana środowiska, odmienne wymagania w przedszkolu, wielość bodźców mogą spowodować nasilone objawy zaburzeń dziecka i w znaczący sposób utrudniać pracę nauczycieli.

Nauczyciele często uważają, że gwałtowne zachowania dziecka są nieprzewidywalne. Niejednokrotnie jednak określone zachowania wychowanka mogą być poprzedzone zdarzeniem, które ma bezpośredni związek z zachowaniem.

Aby zapobiegać wystąpieniu trudnych sytuacji należy bazować na obserwacji zachowania dziecka, starając się ustalić

możliwe przyczyny gwałtownych reakcji przedszkolaka np.:

- dziecko przy obiedzie wypluwa jedzenie, uderzyło panią, która próbowała je nakarmić, (dziecko jest nadreaktywne na dotyk, także w sferze oralnej, kotlet schabowy, który podano na obiad był twardy, nie było w stanie go przeżuć, próbowało uniknąć kontaktu z nietolerowanym pokarmem),
- dziecko po wejściu do przedszkola nagle zaczyna krzyczeć, próbuje uciec z szatni, odpycha opiekunów, wrywa się (lęk dziecka wywołało otwarte okno i poruszająca się firanka pod wpływem przeciągu, który powstał przy otwarciu drzwi wejściowych, mama wyjaśniła, że od jakiegoś czasu dziecko tak reaguje na widok otwartego okna),
- dziecko podczas zajęć plastycznych wysmarowało się całe klejem (poszukuje wrażeń sensorycznych, konsystencja kleju i sposób jego wysychania na skórze były dla niego

ciekawym bodźcem z obszaru czucia powierzchniowego),

- dziecko podczas spektaklu teatralnego płacze, krzyczy, uderza się po głowie, jest agresywne w stosunku do opiekunów, którzy starają się je uspokoić (dziecko nie zostało uprzedzone o wyjściu do teatru, nowe miejsce, nowa sytuacja, wyraziste stroje aktorów i sposób mówienia budzą w nim lęk, dziecko nie umie powiedzieć, że się boi).

Nauczyciele mogą pomóc dziecku poprzez zrozumienie przyczyn jego zachowania, jaką funkcję ono pełni, zapobieganie wystąpieniu sytuacji stresujących np. uprzedzanie o zmianach, unikanie sytuacji i bodźców stresujących oraz umiejętne wsparcie dziecka w trudnej sytuacji.

W pracy z dzieckiem z autyzmem warto pamiętać, że trudne zachowania nie pojawiają się „same z siebie”, lecz są uwarunkowane zaburzeniem. Dziecko nie „robi na złość” – ono nie potrafi inaczej wyrazić swoich potrzeb niż np. krzykiem. Warto też pamiętać, że niewłaściwe

zachowania nie są wyłącznie domeną dzieci z autyzmem.

Podobnie jak w przypadku innych dzieci prezentujących niepożądane zachowania, pomocne w radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu i w nabywaniu przez nie oczekiwanych zachowań mogą być metody behawioralne. Pozytywne wzmacnianie zachowań pożądanых - systematycznie, bezpośrednio po oczekiwanym zachowaniu (np. pochwała, żeton/punkt jeśli stosowany jest system motywacyjny, zabawka, atrakcyjna dla dziecka forma aktywności) - będzie sprzyjało zwiększaniu ilości pozytywnych wzorców postępowania. Z kolei wzmocnienie negatywnego zachowania może prowadzić do jego powielania np.:

- jeśli w stresującej dla dziecka sytuacji (manifestowanej agresją lub autoagresją) każdorazowo zostaną wezwani rodzice, którzy zabiorą dziecko do domu – paradoksalnie może się to stać wzmocnieniem tych zachowań (dziecko uczy się, że w

trudnej dla niego sytuacji rodzice zabiorą je z przedszkola),

- jeśli nauczyciel daje uwagę dziecku np. kiedy ono krzyczy lub bije (dziecko krzyczy bo chce coś osiągnąć, nauczyciel chcąc uniknąć krzyku daje dziecku to, czego ono się domaga), to istnieje duże prawdopodobieństwo, że dziecko będzie powtarzało taki schemat.

Jednym ze sposobów pracy z dzieckiem może być więc stosowanie strategii ignorowania zachowań niewłaściwych. Niezwracanie uwagi na krzyk lub danie uwagi wyłącznie dziecku, które zostało uderzone może sprzyjać wygaszaniu negatywnych zachowań. Konieczna jest przy tym systematyczna praca z dzieckiem i konsekwencja wychowawców oraz otwartość na jego potrzeby.

Warto pamiętać!

W radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami dziecka ważne jest rozpoznanie przyczyn (np. brak kontroli, odejście od rutyny, zbyt trudne zadanie, przeciążenie bodźcami). W sytuacji podwyższonego napięcia emocjonalnego należy unikać konfrontacji i przymusu, zapewnić dziecku poczucie bezpieczeństwa, możliwość wyciszenia (wyłączenie z grupy, miejsce odosobnienia np. namiot w sali, materac, możliwość posłuchania muzyki, miłe dla dziecka bodźce czy aktywności). W stanie szczególnie silnego napięcia emocjonalnego, zachowań zagrażających bezpieczeństwu lub zdrowiu dziecka - jak w każdym przypadku ryzyka narażenia dziecka na niebezpieczeństwo - należy uruchomić obowiązujące w przedszkolu procedury postępowania.

Zarządzanie Przedszkolem

— Rozwiązania dla zaawansowanych —

Placówki publiczne i niepubliczne

25 wzorów dokumentów
do edycji i wydruku

AKTUALNOŚCI OŚWIATOWE

Zmiany w nadzorze
pedagogicznym już
od 31 marca 1

Od września 2015 roku
każde dziecko 4-letnie
będzie miało prawo do
edukacji przedszkolnej 3

Od 1 stycznia 2015 r.
administrator danych
osobowych w przedszkolu 6

Dostosowanie
oddziałów przedszkolnych
do nowych przepisów
przeciwpożarowych 8

STANOWISKO INSTYTUTU MATKI I DZIECKA

Nie wolno publicznie
(w obecności osób
trzecich) sprawdzać
czystości dzieci 27

STANOWISKO NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

Zatrudnianie personelu
przedszkola przez dyrektora
wyklucza jakąkolwiek
ingerencję ze strony
organu prowadzącego 30

Z PRAKTYKI OSKKO

Wczesne wykrycie
wszawicy i zastosowanie
odpowiedniego
leczenia zapobiegnie
jej rozprzestrzenianiu 26

NADZÓR PEDAGOGICZNY

W przedszkolu powinno się dookreślić wskaźniki oceny
pracy nauczyciela 9

KONTROLA ZARZĄDCZA

W lutym dyrektor przeprowadza pięć kontroli w ramach
działań zarządczych 13

ORGANIZACJA PRACY PRZEDSZKOLA

Sprawozdanie z doskonalenia zawodowego nauczycieli
składa się do 31 marca 16

Przedszkole nie dopłaci do posiłku nauczycieli
i pracowników niepedagogicznych 18

Samorząd, rozliczając dotacje, nie może badać umów
zawartych z rodzicami przedszkolaków 19

PODSTAWA PROGRAMOWA

Dyrektor opracowuje regulamin wycieczek 20

BEZPIECZEŃSTWO I OPIEKA

Dyrektor nie może skrócić czasu przebywania
w przedszkolu agresywnego dziecka 23

Dyrektor i nauczyciele powinni znać procedury
postępowania w przypadku ataku astmy 24

KADRY I PŁACE

Wynagrodzenie dyrektora przedszkola niepublicznego
można pokryć z dotacji 29

Decyzja dyrektora o zatrudnieniu sekretarki lub sekretarza
w przedszkolu bez udziału organu prowadzącego 30

Umowa na czas określony wydłuża się do porodu 32

Nie każdemu nauczycielowi będącemu na urlopie
wychowawczym należy wypłacić trzynastkę 36

Wstępne rozpoznanie choroby zawodowej jest
obowiązkiem dyrektora przedszkola 37

Wejdź na www.przedszkole.wip.pl

**KONKRETNE ROZWIĄZANIA, KTÓRE UŁATWIĄ CI
PROWADZENIE PRZEDSZKOLA.**

PODSTAWA PRAWNA:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r., poz. 414),
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2013 r. poz. 532),
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977 ze zm.),
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. z 2001 r. nr 61, poz. 624 ze zm.).

STOPKA REDAKCYJNA

Redaktor prowadzący:	Marta Jaszczuk
Autor:	Marzenna Czarnocka
E-book nr:	2HH0335
ISBN:	978-83-269-3780-4
Wydawnictwo:	Wydawnictwo Wiedza i Praktyka sp. z .o.o.
Adres:	03-918 Warszawa, ul. Łotewska 9a
Kontakt:	Telefon 22 518 29 29, faks 22 617 60 10, e-mail: <i>ng@wip.pl</i>
NIP:	526-19-92-256
Numer KRS:	0000098264 – Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, Sąd Gospodarczy XIII Wydział Gospodarczy Rejestrowy. Wysokość kapitału zakładowego: 200.000 zł
Copyright by:	Wydawnictwo Wiedza i Praktyka sp. z o.o. Warszawa 2015